

การศึกษาความต้องการพื้นฐานของโครงการพัฒนา ชนบทแบบผสมผสานเขตจังหวัดลพบุรี *

Baseline-Needs Assessment of Lop Buri : Integrated Rural Development Programme Area

พจน์ บุญเรือง¹/ สิทธิชัย เกษตรเกษม¹/ เอมอร อังสุรัตน์¹/ วัชรลี เลิศมงคล²/
บัญญัติ เศรษฐรัฐติ³/ ชูเกียรติ รักซ้อน⁴/ ศุภพร ไทยภักดี⁴/ จุฬารัตน์ วัฒนะ⁵/
มาลี สุทธิโสภาส⁶/ สมศรี ภัทรธรรม⁶

บทคัดย่อ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้กำหนดแผนงานและโครงการวิจัยและพัฒนาหลายโครงการ ที่มีการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมายลงสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ รวมถึงโครงการวิจัยและพัฒนาชนบทแบบผสมผสานเขตจังหวัดลพบุรี จัดเป็นโครงการใหญ่ ประกอบด้วยโครงการย่อยคือ (1) โครงการศึกษาความต้องการพื้นฐาน (เริ่มปี 2536-2537) (2) โครงการพัฒนาอาชีพ (เริ่มปี 2537-2538) (3) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต (เริ่มปี 2537-2538) และ (4) โครงการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (เริ่มปี 2537-2538) ทั้งนี้มุ่งแสวงหาคำตอบของปัญหาทางวิชาการ และดำเนินการศึกษาพัฒนาทางวิชาการที่เหมาะสม สำหรับปรับใช้กับการพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางวิชาการแผนใหม่ในการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งนี้โดยมุ่งช่วยหาช่องทางให้คนในชนบทที่มีปัญหาพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปัญหาการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงปัญหาการสนับสนุนองค์กรประชาชน องค์กรเอกชน หน่วยงานพัฒนาของรัฐที่เกี่ยวข้องให้มีบทบาทและโอกาสร่วมกันพัฒนาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของท้องถิ่นของจังหวัดลพบุรี ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเป็นสำคัญ

* ทุนอุดหนุนวิจัย มก. ประจำปี 2536 จากสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่ง มก. (รหัสโครงการ K.I.P. 22.1.36)

¹ ภาคส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มก.

² ภาคพืชไร่-นา คณะเกษตร มก.

³ ภาคเกษตรกลวิธาน คณะเกษตร มก.

⁴ ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมกรมการเกษตรแห่งชาติ มก.

⁵ ภาคอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มก.

⁶ ภาคฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มก.

⁷ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มก.

วิธีการศึกษา อาศัยข้อมูลจากเอกสารของทางราชการที่มีอยู่ ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการพื้นฐานของจังหวัดลพบุรี ร่วมกับข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาค้นคว้าวิจัยไปปรับใช้แก้ไขปัญหา ตามความคิดเห็นของบุคคลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของรัฐและเอกชน จากการจัดสัมมนาและประชุมทางวิชาการ ร่วมกับนักวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ในภาคสนามโดยตรงอีกด้วย

ผลการศึกษา มีประเด็นปัญหาที่ต้องการให้มีการปรับปรุง และแก้ไขดังต่อไปนี้ (1) จังหวัดลพบุรีมีทรัพยากรและศักยภาพสูง ทั้งในด้านการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และที่อยู่อาศัย จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนการใช้ทรัพยากรและที่ดิน รวมถึงการออกกฎหมายบังคับให้มีการกำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่เพื่อการเกษตร เขตอุตสาหกรรม ตลอดจนเขตที่อยู่อาศัยให้ชัดเจน (2) การส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ทั้งในแง่ของการให้สัมปทานและกรรมสิทธิ์ในที่ดินแก่บุคคล ทั้งนี้เพื่อเป็นแรงจูงใจในการลงทุน และเพื่อส่งเสริมการสร้างงานในท้องถิ่น จัดเป็นสิ่งสำคัญ (3) การสนับสนุนการพัฒนาโครงการฝึกอบรมอาชีพและแรงงานฝีมือแก่กลุ่มอาชีพต่าง ๆ รวมถึงอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้าน และอุตสาหกรรมในครัวเรือน เพื่อเพิ่มรายได้และลดปัญหาการย้ายถิ่นของประชาชน นับเป็นเรื่องเร่งด่วน (4) การรณรงค์ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และทรัพยากรที่มีคุณค่าแก่บุคคลทั้งภายในและภายนอกจังหวัดลพบุรี เป็นเรื่องที่ต้องจัดทำอย่างต่อเนื่อง (5) การส่งเสริมอาชีพปศุสัตว์และสัตว์เศรษฐกิจบางประเภทที่มีศักยภาพสูง เช่น การเลี้ยงโคเนื้อ และการเลี้ยงกวาง ควรเร่งจัดทำ (6) การจัดทำภาพจำลองรายละเอียดของพื้นที่ และทรัพยากรของจังหวัด เพื่อประโยชน์ในการวางแผนพัฒนา นับเป็นเรื่องจำเป็น (7) การเผยแพร่ความรู้และข่าวสารผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นสื่อกลางสำหรับบุคคลและกลุ่มบุคคลทุกสาขาอาชีพ ควรจัดทำในทุกหมู่บ้านของจังหวัดลพบุรี

Abstract

Kasetsart University has developed and operated a number of research and development (R&D) projects and programs in different local conditions including the Lop buri Province Integrated Rural Development Program Area with four subprojects, namely, (1) Baseline-Needs Assessment Project (1993-1994); (2) Occupation Development Project (1994-1995); (3) Quality of Life Development Project (1994-1995); and (4) Natural Resources and Environmental Development Project (1994-1995). The investigation is directed towards the search for alternative answers to technical questions, and the determination of

technological development suited to be capable of developing locally validated technology of a directly applicable nature for the developmental work specified in the area to meet new technological needs so as to make the new rural development system operation possible in responding to the national economic and social development plan.

The analysis focuses on finding more effective ways in helping the rural people in the area facing problems related to quality of life, utilization and conservation of natural resources and environment; the problem in helping people's organizations to solve their problems; the role of private organizations, government agencies, and opportunities in an effective collaboration to attack the problems to meet local needs both in the short-run and long-run basis.

Methodology used is based on secondary sources of information using available documents as the necessary background; the reactions of key persons as the representatives of various relevant work agencies, public and private, together with researchers of the university through a seminar/workshop strategy by focusing on the problems and remedying the shortcomings as to bring into the open both the potentialities and the inevitable risks involved in the application of research findings to a new situation; plus direct observations and field interview techniques to collect needed data for the analysis.

The results reveal felt needs in problem solving in the following aspects: (1) With the availability of resource potentials, naturally, culturally, and physically; Lop Buri Province needs an intelligent resource land planning to facilitate an effective resource allocation in supporting, specifically, agriculture, industry, and residential area development. (2) Every attempt must be made in the investments for the promotion of certain types of new industries aside from ownership rights on land and proper privileges to be given to individuals as important incentives for the investments and for job creation possibilities in local communities. (3) It is important that new skilled occupational training programs to meet the need of occupational groups including handicraft, small industries to improve incomes and to reduce problems of migrations of the people in local communities. (4) It is obvious that Lop Buri Province is famous in historical tourist attraction resources; educational campaign programs with sufficient information to capture the interests of people both within and outside the province are needed. (5)

Promotion of specific potential livestock enterprises like beef cattle husbandry, and deer raising among others needs to be carried on. (6) A graphical model of Lop Buri Province as an effective visual aid in the form of natural and physical resource illustrations is needed to motivate planning for and effecting change. (7) Village broadcasting tower system as a preferred way of delivering and getting information and technology is needed to set up at every village to reach people of all cultural and age levels of the province.

คำนำ

การศึกษาความต้องการพื้นฐานของโครงการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานเขตจังหวัดลพบุรี เป็นโครงการย่อยโครงการแรกของโครงการพัฒนาชนบทลพบุรี ซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์การศึกษาไว้ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์พื้นที่ เพื่อเข้าใจถึงระบบทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม ระบบอาชีพการเกษตร ระบบนิเวศ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงระบบการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานทุกระดับทั้งระดับภาค จังหวัด อำเภอ และตำบล เป้าหมายสำหรับการพัฒนาอาชีพ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัดทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2. ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของระบบต่าง ๆ โดยการวิเคราะห์เชิงระบบ เพื่อกำหนดนโยบายและทิศทางของการปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น

3. นำผลการศึกษาจากข้อ 1 และข้อ 2 มาใช้เป็นพื้นฐานของการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการพื้นฐานของโครงการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน ทั้งการพัฒนาด้านอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยจัดการประชุมเชิงปฏิบัติ กับผู้ร่วมการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเป็นข้อสรุป เพื่อใช้เป็นประเด็นปัญหาในการศึกษาและพัฒนาภาคสนามได้ถูกต้องและเหมาะสมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

วิธีการวิจัย

วิธีการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. การวิจัยเชิงเอกสาร จากข้อมูลทั้งภาครัฐและเอกชน
2. จัดสัมมนาทางวิชาการระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งของจังหวัดลพบุรี และนักวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาและแนวทางสำหรับงานวิจัยและพัฒนา
3. ใช้การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ในภาคสนาม

ผลการศึกษา

ผลการศึกษา ได้แบ่งเป็น 2 หมวดใหญ่ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานการพัฒนา ได้จากการวิจัยเอกสาร แบ่งได้เป็น 5 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดลพบุรี สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ และการปกครองและการบริหาร

ตอนที่ 2 ทรัพยากรกายภาพ ได้แก่ ภูมิอากาศ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรแร่

ตอนที่ 3 ทรัพยากรชีวภาพ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรสัตว์ป่า ทรัพยากรสัตว์น้ำ

ตอนที่ 4 คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ ได้แก่ สภาพการผลิตทางการเกษตร การอุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่ง และการสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการ

ตอนที่ 5 คุณค่าต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่ ลักษณะทั่วไปของประชากร และสภาพเศรษฐกิจ

ส่วนที่ 2 ผลการสัมมนาความต้องการพื้นฐานในการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน : แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดลพบุรี

ผลการสัมมนาแบ่งได้เป็น 7 กลุ่มย่อยตามแผนงานที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการพัฒนาจังหวัด คือ แผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิต แผนงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แผนขยายโอกาสทางการผลิต การตลาด และการจ้างงาน แผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาเสริมสร้างความมั่นคง แผนปรับปรุงระบบบริหารจัดการ และแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานการพัฒนา ที่ควรให้ความสนใจและวางแผนให้สอดคล้องกับศักยภาพมีดังนี้

ก. ทรัพยากรกายภาพ

1. **ช่วงฤดูกล**เนื่องจากการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับช่วงฤดูกล ทั้งนี้การแบ่งช่วงฤดูกลของจังหวัดลพบุรี โดยเปรียบเทียบระหว่างปริมาณน้ำฝนรายเดือน การระเหยน้ำ และอุณหภูมิเฉลี่ยมาวิเคราะห์รวมในภาพเดียวกัน ทำให้สามารถแบ่งช่วงฤดูกลได้ 3 ช่วง ดังนี้

1. **ช่วงแล้งฝน** (dry period) อยู่ระหว่างเดือน พ.ย.-กลางเดือน มี.ค.

2. **ช่วงเปลี่ยนฤดู** (transition period) อยู่ระหว่างกลางเดือน มี.ค.-กลางเดือน ก.ค. รวมทั้งช่วงเวลากลางเดือน ต.ค.-ต้นเดือน พ.ย. ด้วย

3. **ช่วงน้ำหลากหรือฤดูฝน** (wet period) อยู่ระหว่างกลางเดือน ก.ค.-กลางเดือน ต.ค.

2. ทรัพยากรดิน

ลักษณะและชนิดของดินจังหวัดลพบุรีมีทั้งหมด 94 ชุด ที่แตกต่างกันตามสภาพพื้นที่ความลาดเท ความลึก การระบายน้ำ เนื้อดิน และความอุดมสมบูรณ์ของดินอย่างไรก็ตามโดยภาพรวมลักษณะและชนิดของดินแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

กลุ่มดินนา (paddy soil) ครอบคลุมประมาณร้อยละ 45 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดส่วนมากอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ และทิศตะวันตกของจังหวัด แถบ อ.ท่าม่วง อ.เมือง อ.บ้านหมี่ และ อ.โคกสำโรง

กลุ่มดินไร่ (upland soil) ครอบคลุมประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด ส่วนมากอยู่ทางทิศตะวันออกและทิศใต้ของจังหวัด แถบ อ.ชัยบาดาล กิ่ง อ.ท่าหลวง อ.พัฒนานิคม และบางส่วนของ อ.โคกสำโรง

กลุ่มดินตื้น (shallow soil) ครอบคลุมประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดอยู่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เขตติดต่อ จ.เพชรบูรณ์

พื้นที่ภูเขา (mountainous area) ครอบคลุมประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด อยู่บริเวณตอนกลางของจังหวัด แถบ อ.ชัยบาดาล อ.โคกสำโรง และอ.พัฒนานิคม

3. ทรัพยากรน้ำ

แหล่งน้ำผิวดินที่สำคัญ คือ แม่น้ำลพบุรีสำหรับพื้นที่นา อ.ท่าม่วง และ อ.เมืองลพบุรี กับแม่น้ำป่าสักสำหรับพื้นที่การเกษตรด้านตะวันออกของจังหวัด **แหล่งน้ำใต้ดินที่สำคัญ** คือ แหล่งน้ำใต้ดินเจ้าพระยา (Qcp) ในเขต อ.เมืองลพบุรี และ อ.ท่าม่วงตอนล่าง และแหล่งน้ำโคราชระดับต่ำ (Jlk) อยู่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือท้องที่ อ.ชัยบาดาล และบริเวณแหล่งน้ำใต้ดินในหินปูน (Pc) ในเขต อ.เมืองด้านทิศตะวันออกทางตอนล่าง และทิศตะวันตกของอ.พัฒนานิคม **ส่วนแหล่งน้ำชลประทานขนาดใหญ่** ได้แก่ โครงการชลประทานช่องแค และโครงการโคกกระเทียม สำหรับนาข้าวเขต อ.บ้านหมี่ โคกสำโรง ท่าม่วง และเขต อ.เมือง และโครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยซับเหล็กและอ่างเก็บน้ำห้วยส้มเขตพื้นที่ อ.เมืองและอ.พัฒนานิคม นอกจากนี้โครงการขนาดเล็กขณะนี้ทั้งสิ้น 40 โครงการ สำหรับพื้นที่รับประโยชน์ 10,720 ไร่ และมีโครงการศูนย์บริการเกษตรกรเคลื่อนที่ 113 โครงการสำหรับพื้นที่ 136,930 ไร่

4. ทรัพยากรแร่

แร่ที่สำคัญทางเศรษฐกิจที่พบคือ แร่เหล็ก หินอ่อน ตะกั่ว หินปูน เบนโทไนต์ ดินขาว มาร์ล ฟอสเฟต ทองแดง และยิปซัม

ข. ทรัพยากรชีวภาพ

1. ทรัพยากรป่าไม้-ทรัพยากรสัตว์ป่า

เนื่องจากป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งต้องอยู่ในท้องที่ ต.กุดตาเพชร ต.ลำสนธิ อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี และส่วนเชื่อมติดต่อกับ จ.เพชรบูรณ์ และ จ.ชัยภูมิ เป็นป่าแหล่งสุดท้ายของภาคกลางที่ยังมีสภาพป่าไม้ที่สมบูรณ์ และเป็นป่าต้นน้ำลำธารของลำน้ำสนธิที่ไหลลงสู่แม่น้ำป่าสัก ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 261 ตร.กม./163,125 ไร่ จึงสมควรออกกฎหมายกำหนดเป็น "เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า"

ค. คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

1. สภาพการผลิตทางการเกษตร

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ข้าว ข้าวฟ่าง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ฝ้าย ถั่วลิสง อ้อยโรงงาน และมันสำปะหลัง โดยเฉพาะพืชที่ควรให้ความสนใจในการพัฒนาผลผลิต คือ ข้าวนาปรัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวฟ่าง และมันสำปะหลัง ซึ่งมีค่าผลผลิตเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภาคกลาง และของประเทศ (ตารางที่ 1)

ส่วนสัตว์เศรษฐกิจที่น่าส่งเสริม เนื่องจากสภาพพื้นที่ของจังหวัดมีศักยภาพในการเลี้ยง คือ โคเนื้อ โคนม และกวาง เป็นต้น สำหรับการประมงน้ำจืดมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะสัตว์เลื้อยคลานและสัตว์ครึ่งน้ำครึ่งบก ประเภทจระเข้ กบ และตะพาบ คาดว่าต่อไปจะเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญในอนาคต

2. การอุตสาหกรรม

เนื่องจากลพบุรีเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชที่สำคัญจังหวัดหนึ่งของประเทศและจังหวัดใกล้เคียงก็เป็นแหล่งผลิตด้านกิจกรรม อีกทั้งการคมนาคมระหว่างจังหวัดลพบุรีกับกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงเป็นไปอย่างสะดวก จึงทำให้เหมาะสมสำหรับตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ในลักษณะอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่ใช้ผลผลิตเกษตรเป็นวัตถุดิบ ทั้งนี้มีโรงงานทั้งสิ้น 522 โรงงาน มีเงินลงทุน 8,604,296,870 บาท ประเภทโรงงาน ได้แก่ โรงสีข้าว 175 โรง โรงงานขนาดเล็ก 331 โรง โรงงานขนาดกลาง 11 โรง และโรงงานขนาดใหญ่ 5 โรง (ตารางที่ 2) และภาวะอุตสาหกรรมที่สำคัญของจังหวัดเป็นการผลิตเพื่อส่งออก เช่น โรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมแปรรูปเกษตร เช่น โรงงานน้ำตาล โรงงานอาหารสัตว์ และอุตสาหกรรมผลิตวัสดุก่อสร้าง และคอนกรีต (ตารางที่ 2)

ง. คุณค่าต่อคุณภาพชีวิต

1. ลักษณะทั่วไปของประชากร

มีประชากรเพศชายมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย ประชากรกลุ่มต่ำกว่า 5 ปี ลดลงมีประชากรวัยทำงานเพิ่มขึ้นแต่ส่วนมากย้ายถิ่นชั่วคราวไปทำงานในกรุงเทพฯ อัตราส่วน ฟังฟังในวัยเด็กและวัยสูงอายุลดลงและต่ำกว่าอัตราส่วนฟังฟังรวมของประเทศ อำเภอที่มี ประชากรหนาแน่นมาก คือ อ.เมือง อ.ท่าม่วง และ อ.บ้านหมี่ เพราะมีความอุดมสมบูรณ์และ การคมนาคมสะดวก

ด้านการศึกษา พบว่า จำนวนนักเรียนก่อนประถมศึกษาเพิ่มขึ้น แต่จำนวน นักเรียนประถมศึกษาลดลงเนื่องจากอัตราเกิดลดลง และวิชาที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกระดับ การศึกษาต่ำ คือ วิชาคณิตศาสตร์

2. สภาพเศรษฐกิจ

สาขาการผลิตที่ทำรายได้สูงสุดของจังหวัด คือ สาขาเกษตร แต่อย่างไร ก็ตามเมื่อคาดคะเนผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด ช่วงปี พ.ศ. 2531-2539 พบว่า มีอัตราการ เพิ่มลดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ต่อหัวของเกษตรกรลดลงด้วย (ตารางที่ 3)

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับคุณภาพของ ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนสภาพทางเศรษฐกิจ ดังนี้ (1) **เขตกิจกรรม** แบ่งได้เป็น 3 เขต คือ (1.1) **เขตกิจกรรมที่อยู่ในโครงการชลประทาน** : พืชหลักที่เหมาะสมคือ ข้าว หลังเก็บเกี่ยว ข้าวเป็นผักและถั่วต่าง ๆ (1.2) **เขตกิจกรรมที่มีศักยภาพพัฒนาระบบชลประทานได้** : พืชหลัก คือ ข้าว พืชรองคือ ผัก ยาสูบ และถั่วลิสง (1.3) **เขตกิจกรรมที่อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก** (1.3.1) **เขตทำนา** : นอกจากทำนาแล้วควรรยกร่องเพื่อลดสภาพน้ำขังแฉะแล้วสามารถปลูกถั่วเหลืองแทน ข้าวได้ (1.3.2) **เขตปลูกพืชไร่** : เหมาะกับการปลูกข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง มันสำปะหลัง ยาสูบ กระเจี๊ยบ อ้อย และฝ้าย โดยปลูกเป็นพืชเดี่ยวหรือพืชแซมและบางพื้นที่ ที่เหมาะกับการปลูกไม้ยืนต้น และไม้ผลควรปลูกสลับกับพืชไร่ หรือพืชผักได้โดยมีการใส่ปุ๋ย ด้วย (2) **เขตพัฒนาทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์** : ควรมีการอนุรักษ์ดิน-น้ำ เช่น ทำคันดินกั้นน้ำ (terrace) ปลูกพืชตระกูลถั่วคู่กับหญ้า และปลูกไม้โตเร็วสลับ (3) **เขตป่าไม้** : ส่งเสริมปลูกไม้โตเร็ว/ไม้ ผลเสริมการปลูกพืชไร่ และออกกฎหมายรับรองบริเวณป่าซับลังกา (4) **เขตอุตสาหกรรมและ ชุมชน** : ออกกฎหมายควบคุมขอบเขตพื้นที่ จัดสิ่งอำนวยความสะดวก/สาธารณูปโภคที่ เหมาะสมและเป็นระบบ และมีการควบคุมการระบายของเสียเพื่อป้องกันมลพิษ (5) **แหล่งท่องเที่ยว** ควรมีการบูรณะซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดี มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกในการท่องเที่ยวและส่งเสริมการขายของที่ระลึก/ท้องถิ่นและ (6) แหล่งน้ำและการประมง สมควรส่งเสริมและขยายพันธุ์สัตว์เลี้ยงน้ำจืดตามแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้เพาะเลี้ยง

2. รัฐบาลควรให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ระบบข่าวสารข้อมูล สถานีวิจัย และสถาบันการศึกษา และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อการเจริญเติบโตทั้งด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมของจังหวัด เนื่องจาก จ.ลพบุรีมีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นเมืองหลักในการกระจายความเจริญ

3. **ทรัพยากรน้ำ** : (1) ควรมีการสำรวจและพัฒนาแหล่งน้ำใต้ดินเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะแหล่งน้ำใต้ดินโคราชต่ำ (JK) และแหล่งน้ำใต้ดินในหินปูน (PC) สำหรับชุมชนห่างไกล คือ อ.ชัยบาดาล และ อ.พัฒนานิคมและ (2) รณรงค์การใช้น้ำอย่างประหยัดและขอความร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหาหน้าเฝ้าเสีย

4. **ทรัพยากรแร่** : (1) ส่งเสริมการทำเหมืองแร่บางชนิดให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น แร่เฟรลไรท์ และแร่หินบะซอลท์ และ (2) กำหนดเขตเหมืองแร่บางชนิดเพื่อป้องกันมลพิษ เช่น เหมืองหินปูน

5. **ทรัพยากรป่าไม้** : (1) ให้การศึกษา/รณรงค์การอนุรักษ์ป่าไม้ สัตว์ป่า ร่วมกับการออกกฎหมายช่วยบังคับในการปลูกสร้างสวนป่าร่วมกับพืชไร่ และ (2) สนับสนุนการก่อตั้ง "หมู่บ้านป่าไม้" และ "เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า : ป่าซับลังกา"

6. **การเกษตรกรรม** : (1) ส่งเสริมการปลูกพืชไร่ที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ประเภทข้าวโพด ถั่วเหลือง ข้าวฟ่าง เนื่องจากพื้นที่จังหวัดมีศักยภาพที่พร้อมในการผลิต (2) ส่งเสริมความรู้และการปฏิบัติด้านปศุสัตว์ตามวิทยาการแผนใหม่ (3) ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจบางประเภท เช่น กวาง จระเข้ กบ และตะพาบ และ (4) รณรงค์และอบรมความรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัย

7. **การอุตสาหกรรม** : (1) ส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตผลเกษตร อุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น โรงงานไม้ บดย่อยหิน โรงงานปูนซีเมนต์ อุตสาหกรรมใหม่ ๆ เช่น วัสดุก่อสร้างและการนำวัตถุดิบเหลือใช้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ และอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานจำนวนมาก เช่น ทำชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องหนัง เนื้อไก่แช่แข็ง และอาหารกระป๋อง

8. **การพัฒนาประชากร** : (1) เพิ่มแหล่งความรู้/ศูนย์ให้การศึกษาและฝึกอบรม โดยเฉพาะวิชาชีพฝีมือ/ห้องสมุด โดยเฉพาะหอกระจายข่าวควรมีทุกหมู่บ้าน (2) ให้ความสนใจในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ทุกระดับ เพราะเป็นวิชาพื้นฐานสำคัญในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (3) สนับสนุนบุคลากรและทรัพยากรสาธารณสุข

ขอขอบคุณ

ขอขอบคุณในการให้การสนับสนุนทั้งด้านการระดมพลังสมอง พลังความคิด และการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชนของจังหวัดลพบุรี ฝ่ายกองพลรบพิเศษที่ 1 จังหวัดลพบุรีตลอดจนสถานีวิจัยลพบุรี ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ และนักวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาชนบทลพบุรีที่ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จผลตามเป้าหมายที่วางไว้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเกษตรและชนบทของจังหวัดลพบุรีต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2532. **แผนการใช้ที่ดิน 2532 จังหวัดลพบุรี.** (162 หน้า)
- กองแผนงานและงบประมาณ, กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2535. **สถิติโครงการชลประทาน : โครงการขนาดเล็ก และโครงการศูนย์บริการเกษตรกรเคลื่อนที่ที่สร้างเสร็จแล้วถึงสิ้นปีงบประมาณ 2534.**
- กองภูมิอากาศ, 2530. **ภูมิอากาศของประเทศไทย.** โรงพิมพ์กรมอุตุนิยมวิทยา, กรุงเทพฯ (59 หน้า)
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานลพบุรี, **ไม่ระบุปีที่พิมพ์, จังหวัดลพบุรี.** (45 หน้า)
- ฝ่ายสถิติการประมง กองนโยบายและแผนงานประมง กรมประมง, 2532. **สถิติผลผลิตการเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ปี 2530.** (202 หน้า)
- ฝ่ายแผนงานและติดตามประเมินผล สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี, 2536. **(ร่าง) แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และ.....การวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี ปีงบประมาณ 2536.** (220 หน้า)
- “บริษัทฐานการตลาด” เครือ นสพ.ฐานเศรษฐกิจ, **ไม่ระบุปีที่พิมพ์, ลพบุรี : ละไว้...อมตะนคร.** (40 หน้า)
- เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์, 2522. **ลักษณะทางอุทกวิทยาของดิน ที่สัมพันธ์กับน้ำในลำธารช่วงแล้งฝนของป่าดิบเขาธรรมชาติภาคเหนือของประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ (78 หน้า)
- สถานีวิจัยลพบุรี-ศูนย์ชนบทศึกษา สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2536. **การสัมมนาความต้องการพื้นฐานในการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน : แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดลพบุรี.** (57 หน้า)

- สมเกียรติ สิริกุตตา และทวีศักดิ์ ทวีธา, 2536. **รายงานการสำรวจเบื้องต้นบริเวณป่าซับลังกา
ท้องที่จังหวัดลพบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดชัยภูมิเพื่อจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์
สัตว์ป่า.** (เอกสารโรเนียว) (4 หน้า)
- สำนักงานจังหวัดลพบุรี, 2536. **บรรยายสรุปและข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรี.** (35 หน้า)
- สำนักงานป่าไม้จังหวัดลพบุรี, 2536. **สรุปข้อมูลด้านป่าไม้ของจังหวัดลพบุรี.** (วันที่ 25 มิถุนายน
พ.ศ. 2536) (เอกสารโรเนียว)
- สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการพัฒนาจังหวัดลพบุรี, 2534. **แผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี
(พ.ศ. 2535-2539) จังหวัดลพบุรี : บทที่ 1-2-3.** (113 หน้า)
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2529. **แนวทางการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลพบุรี.**
(116 หน้า)
- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลพบุรี, 2534. **ภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรมจังหวัดลพบุรี
พ.ศ. 2534.** (52 หน้า)
- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลพบุรี, 2535. **ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดลพบุรี.**
(147 หน้า)
- ศูนย์สถิติการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2535.
สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2534/35. (96 หน้า)
- Climatology Division. 1993. **Climatological Data for the Period 1961-1990.**
Meteorological Department. (hand-out)
- Chorley, R.J. 1967. **Introduction to Physical Hydrology.** Methuen Comp. LTD,
London (211 p.)
- Van Bavel, C.H.M. 1966. **Potential Evaporation : The Combination Concept and
Its Experimental Varification.** Water Resources Res.

